Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 17 (3480) Варшава, 28 квітня 2024 року Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Річниця акції «Вісла»: Рана найбільше болить, коли свіжа. с. 2

«У своєму класі я існую один, як кіт». с. 8

До ювілею Михайла Ковальського. с. 14

ISSN 027-8254
17
9 770027 825245

Фото Павла Лози

ТЕМА НОМЕРА

Григорій СПОДАРИК
Павло ЛОЗА

Річниця акції «Вісла»

Рана найбільше болить, коли свіжа

Зберігаючи нині свою ідентичність, ми протиставляємо себе задумові акції «Вісла» – знищити українство в Польщі. Від депортації та масового розселення минає 77 років. Наші співрозмовники розповідають, як ця тема відгукується наймолодшому поколінню та присутня в системі освіти Польщі та України.

Для них – це вже тільки назви

Спеціаліст із питань українського шкільництва в Польщі, голова фонду «Просвіта» Марко Сирник нагадує, що справжньою ціллю акції «Вісла» була асиміляція 140 тисяч місцевих українців. Про це згадувалося в державних документах, які передували й супроводжували депортацію.

– І так про ці події ми маємо говорити учням. Депортували людей, які не були в чомусь винні. Яка провина у тому, що хочеш жити у своїй хаті, на своїй землі? – каже Марко Сирник.

Від 1947 року світ значно змінився, але для громади ключовим залишається збереження себе українцями, громадянами Польщі. До депортації український патріотизм та ідентичність будувалися на прив'язаності до своєї території – села чи містечка. Зрештою, іншого вибору українська громада не мала, бо контактів з Україною з відомих причин не було.

– Ми тривалий час свою ідентичність будували на Перемишлі, Сяноці, Люблинці, Ліську чи інших куточках рідних земель. Цього до певного моменту вистачало, але тепер, за четвертого покоління після депортації, це не спрацьовує. Люди вросли в землю на заході чи півночі, там, де опинилися. Молоде покоління нині ще знає звідки вивезли дідів, але для них то вже тільки назви. Вони виросли, наприклад, в Ольштині, там – їхнє дитинство й мала батьківщина. Тому зараз ідентичність маємо будувати на українстві загалом, а не конкретній території, – вважає Марко Сирник.

Для молодого покоління акція «Вісла», як щораз віддаленіша історична подія, ставатиме меншою травмою, якщо взагалі ще такою зберігатиметься. Але це не означає, що про депортацію не слід нагадувати.

– Ми маємо це робити, тому що ідеться про злочин, – не сумнівається голова «Просвіти».

Цей злочин забрав усе наше минуле з традиціями, цвинтарями, могилами. Ми знаємо своїх дідів, але майже не пам'ятаємо давнішої історії. А для людини важливо знати сліди минулого своєї родини.

– Отже, бути українцем у Польщі в третьому чи четвертому поколінні не є чимось природним. Це вже стало справою свідомого вибору. І нам треба робити все, щоб він з'являвся. Оскільки не спрацьовують методи 50-х чи 70-х років, маємо тепер шукати нових, – підсумовує Марко Сирник.

Щоб більше знали

Директор початкової школи ім. Тараса Шевченка в Білому Борі Андрій Дрозд зауважує, що виселення українців у 1947 році обговорюють, зокрема, на уроках історії та географії. Він підтверджує, що учні з меншини зазвичай знають долю своїх дідів чи прадідів. Але щоб розширити володіння темою, у школі влаштовують також конкурси на знання того, звідки родом діди чи прадіди учнів та де вони жили до виселення.

– Якщо дітям доводиться шукати, розпитувати, знаходити місця на карті, їм – цікавіше. Коли вони збирають історії про свою сім'ю, стає ще цікавіше. І вони точно запам'ятають це краще, – вважає директор школи.

Як зазначає Андрій Дрозд, для учнів з України історія українців із Польщі є зовсім новою.

– Для багатьох дітей з України історія представників нашої громади така, що ми просто колись приїхали сюди з України. Тому ми широко пояснюємо, ким є українська меншина, показуємо фільми про акцію «Вісла». Розповідаємо, як так сталося, що в Білому Борі є школа з українською мовою навчання, церква, пам'ятник Шевченку. Цю історію дуже детально проговорюємо, – зазначає він.

Також додає, що історію меншини потрібно вчити, щоб зберегти специфіку школи, яка була створена з наміром виховувати наступні покоління нащадків переселенців 1947 року.

– Ми не можемо змінити характер школи, тому що зараз період, коли тут багато дітей з України, які покинули її, зокрема через війну. Нашої специфіки точно не змінимо, лише можемо вчити нашу історію, щоб все більше людей знало, що українці в Польщі живуть протягом багатьох поколінь, – підкреслює Андрій Дрозд. Тим паче коли, за його словами, в Україні часто можна почути, що ми – поляки.

– Знаю з досвіду, адже я навчався в Україні, часто їздив туди після навчання, і для багатьох був поляком. Вони не розуміли, запитували, як я можу бути українцем, якщо народився в Польщі. Напевно, багато хто з українців із Польщі чув таке питання в Україні, – ділиться спостереженнями директор білобірської школи.

Учитель історії в українській початковій школі у Бартошицях Орест Ортинський відзначає, що в підручнику видавництва «Nowa era» з його предмета інформація про акцію «Вісла» – дуже скупа. Це лише замітка. До того ж головною причиною депортації подають вбивство генерала Кароля Сверчевського і необхідність боротьби з українськими націоналістами. Така добірка інформації відповідає історичній політиці попередньої керівної команди в Польщі, але не об'єктивній історії. Так само справа виглядає з «проклятими солдатами», які в підручнику висвітлені як герої, хоч вони суперечливі й відповідають за вбивства мирного населення, зокрема представників меншин на Підляшші.

– Спосіб подання інформації в підручнику властиво нівелює акцію «Вісла». Немає там справжніх даних про те, чому і з якою метою проведено депортацію українців, якими

eprasa.pl 289af8f1c5

були наслідки цього, – говорить Орест Ортинський. Водночас він вірить, що нова демократично налаштована влада сприятиме перегляду змісту підручників з історії.

Мусить прийти потепління

Учні Ореста Ортинського, однак, отримують знання, які оминає офіційний підручник. Учитель згадує про трагічні події не лише під час круглої річниці акції «Вісла». Щороку він показує своїм учням документальну програму про депортацію, котру якісно підготувало українське телебачення, а саме «5 канал». Варто зауважити, що історія – це такий предмет, котрий важко застосувати на практиці. Але він розширює світогляд людини. Тим часом найстрашніші події минулого мають бути пересторогою, щоб більше до такого не доходило. І тому, за словами історика, наступні покоління українців, як представники нацменшини, так і мігранти чи біженці, котрі з великою ймовірністю ніколи не чули про ті події, мають отримувати справжні знання. Без них траплятимуться ситуації, як колись у Ґданську. Туди приїхав театр з України, ведуча якого повідомила, що вистава розповідатиме про акцію «Вісла», котру підтримує президент України.

Повертаючись до проблеми якісного висвітлення складного минулого, тут, напевно, потрібна зміна атмосфери у стосунках між польською та українською сторонами, вихід на діалог і відхід від постійного протистояння.

– Зараз це так виглядає, а попередня влада Польщі додала туди вогню. Мусить прийти потепління на державному рівні, науковому тощо. Одні й інші мають тут визнати вину, – говорить учитель про передумови об'єктивного підходу до минулого і такої ж передачі знань молодим поколінням.

Разом із тим освітянин не сподівається, що в досить близькому часі в Польщі з'явиться засудження акції «Вісла» як злочину, наприклад, у вигляді очікуваної громадою від початку 90-х років постанови Сейму. Для цього, за словами історика, є і ментальні, і матеріальні перешкоди. Бо таке засудження вимагало б, зокрема, виплати компенсацій. Якщо не прямих для тієї невеликої кількості живих переселенців, то для їхніх нащадків. А цього Польща хотіла б уникнути. Водночас Орест Ортинський зауважує, що акція «Вісла» як «досвід спільної біди» стала об'єднувальним фактором спільноти українців у Польщі. Це особливо помітно серед представників міграційних хвиль до Канади. Вчитель має можливість спостерігати за ними як учасник гурту «The Ukrainian Folk», який уже кілька років грає на Маланках у Торонто. Саме там він помітив, що українські мігранти з Польщі допомагають одне одному, хочуть брати участь у заходах та їх підтримувати, бути разом. Тим часом мігранти з України більше зосереджуються на матеріальних питаннях.

– Рана найбільше болить, коли свіжа. Потім вона загоюється і лишається тільки рубець, – говорить Орест Ортинський в контексті збереження пам'яті про акцію «Вісла» серед теперішнього молодого покоління й наступних.

Підсумовуючи свої міркування, учитель згадує, що вперше про акцію «Вісла» чи Голодомор він дізнався на початку 90-х років у Ґурові-Ілавецькому, куди приїхав з України працювати в місцевій українській школі. Спочатку дуже дивувався, що тут взагалі живуть якісь українці. Зазначає, що тодішня школа в Україні взагалі не говорила про такі питання. А як це виглядає сьогодні?

В Україні

– У наших підручниках є інформація про акцію «Вісла». Наші діти про переселенські акції знають. Ми також самі досліджуємо тему тут, у Малій академії, проводимо конференції, круглі столи, – говорить Світлана Мусій, директорка та вчителька історії в Малій академії наук учнівської молоді імені Ігоря Богачевського у Сокалі, що на Львівщині.

Але така активність у випадку цієї школи та її директорки є, імовірно, наслідком того, що в 1947 році людей із сіл Сокальщини переселили, зокрема, до Битова та Старґарду на півночі Польщі. Такі родини у Польщі досі підтримують зв'язок з українськими родичами.

Якщо дивитися на Україну загалом, то знання про переселення українців 1947 року дещо інші.

– Почнімо з того, що пересічний українець в Україні не розуміє, що за кордонами країни може продовжуватися Україна історична, – каже Роман Кабачій, історик та журналіст, науковий працівник в Національному музеї історії України в Другій світовій війни та автор монографії «Вигнані на степи. Депортація українців з Польщі на Південь України в 1944-1946 роках».

– Переїхавши кордон зі Словаччиною, українець може потрапити в Пряшівщину, кордон з Румунією – у гуцульську Мараморощину чи задунайську Тульчу з потомками запорожців, з Білоруссю – у Берестейщину, де українською говорять, як на Підляшші, – продовжує Роман Кабачій. – А що вже Польща! Квиток на потяг онлайн купуємо в «Chełm» і «Przemyśl», бо так вимагає міжнародна система ознакування. Ми не можемо написати латинкою «Kholm» і «Peremyshl» – лише кирилицею, і в прикладі з Холмом це не працює взагалі. Люди б не зрозуміли, куди вони їдуть. І тут починається: Хелм і Хельм, Хрубєшув і Санок, Пшемишль і Замосць. Тому розуміння депортаційних процесів українців із території Польщі має починатися власне з усвідомлення території. Навіть у мене в Національному музеї історії України в Другій світовій війні, де я зараз працюю, вивішення мапи етнічних українських земель в Польщі викликало фурор: «Так ось це скільки! Треба лекція!»

– «Вісла» має свою назву і свого виразного виконавця – Польщу, – розповідає науковець. – Хоч вона була суто комуністичним [польським] злочином, в Україні наголошують, що це був злочин поляків. І асоціація з «Віслою» переважила більшість згадок про депортацію з території Закерзоння, навіть коли йдеться про так званий обмін населенням між УРСР і Польщею. Помилки роблять і медіа, і представники товариств депортованих українців, бо їм так «легше», і селебріті, як співачка Христина Соловій, яка розповідала, що її предків лемків було депортовано до Дрогобича в межах акції «Вісла». Якщо чесно, більш неприємно здивувала нехіть Христини визнати, що все її аранжування пісні «Горе, долом ходжу», котра її прославила в українському конкурсі «Голос країни», було повністю взяте з виконання Юлії Дошни. У підручниках про «Віслу» написано набагато більше, ніж коли я вчився у школі в середині 1990-х. Але надзвичайно бракує контексту: чому це було зроблено, чому «Вісла» стала продовженням/закінченням виселення в УРСР? Теж бракує географії явища – чому Польща могла й хотіла депортувати українців від кордону з Україною на понімецькі землі. Про табір у Явожні в підручниках згадок немає зовсім. ●

eprasa.pl 289af8f1c5

Відомі переможці Загальнопольського конкурсу писанок

До 1 травня в Спіхлєж (Spichlerz) – філія Любуського музею ім. Яна Декерта в Ґожові-Великопольському – можна подивитися виставку робіт, поданих на 51-й Загальнопольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського.

Це найдавніший конкурс писанкарства в Польщі, і, можливо, у Європі. Журі мало оцінити 57 комплектів (337 писанок), отриманих від 64 авторів. Під час оцінювання було враховано традиційні мотиви оздоблення яєць та способи їхнього виготовлення. Конкурсна комісія визначила переможців у чотирьох номінаціях.

У техніці батиково-шпильковій: I місце – Дорота Ґарбієц (Добжень-Великий), II місце – Анна Фараньчук (Ольштин), III місце – Анна Кунцік (Пшемків). У техніці батиково-писанковій: I місце – Аґнєшка Сльосецька (Тинець-Малий), II місце – Барбара Павлицька (Ґвєздзін у Члухівському повіті), III місце – Олександра Харко (Новотки біля Ельблонґа). У техніці дряпання: I місце – Адріанна Козира (Данець, Опольське воєводство), II місце – Мажена Мазур (Ґрошково, Поморське воєводство), III місце – Адам Ласота (Ґлівиці). Тим часом у змішаних техніках: I місце – Яґода Настала (Лодзь), II місце – Едита Гаратик (Кожухів), III місце – Кристина Заграбська (Влоцлавек).

Організаторами Загальнопольського конкурсу писанок ім. Михайла Ковальського, про якого докладніше розповідаємо на 14-15 сторінках тижневика, виступили Любуський музей ім. Яна Декерта, Об'єднання українців у Польщі та Об'єднання лемків – управи гуртків у Ґожові-Великопольському.

Усі роботи, надіслані на конкурс, представлені на післяконкурсній виставці філії Любуського музею імені Яна Декерта за адресою: вул. Фабрична 1/3, Ґожів-Великопольський.

Презентації польських перекладів книжок українських письменників Розстріляного відродження

18, 19 та 22 квітня у Варшаві, Ґданську та Кракові пройшли дискусії про українську літературу. Відбулися вони навколо презентації польських перекладів романів Валер'яна Підмогильного «Місто» та Майка Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо».

«Мистецькі середовища сучасної України жваво рефлексують над авангардною спадщиною вбитих під час сталінських репресій у 1930-х роках, розглядаючи сьогоднішню російську агресію як довгострокову стратегію знищення не лише експериментальної культури чи культури свободи, але й будь-якої культури, що не слідує крок за кроком за послідовними варіантами російського імперського дискурсу. Сьогоднішній опір України посилює інтерес до її культури», – зазначено в описі до літературної дискусії «Авангард на війні» у Ґданську.

У зустрічах у трьох містах Польщі взяли участь польські перекладачі та літературознавці: Катажина Котинська, Мацєй Пйотровський, Томаш Шершень, Марцін Ґачковський.

Активний відпочинок у пластовій оселі в Мриґлодах

26-28 квітня пластуни запрошують до спільного активного відпочинку в пластовій оселі в Мриґлодах-Любицьких (Люблінське воєводство).

«Запрошуємо пластунів та усіх, кому це цікаво», – зазначають організатори, які наголошують, що учасники мають бути повнолітніми (від 18 років).

Під час квітневої зустрічі пластуни хотіли б обгородити територію, по змозі скосити й вичистити від кущів місце, де влітку відбуватиметься табір.

Організатори наголошують, що приїхати до Мриґлодів можна в п'ятницю та суботу. У неділю ж запрошують на літургію (10:00) до церкви в Гребенному.

Кожен учасник повинен сплатити внесок у розмірі 10 злотих.

Із собою треба взяти спальник, каримат, менашку й горнятко, ложку, одяг, в якому буде зручно працювати, теплий одяг, пластовий однострій (якщо учасник залишиться до неділі).

У разі додаткових питань просимо писати на електронну адресу: head.kps@plast.org.pl.

Другий тур місцевих виборів

У попередньому номері ми друкували список представників української меншини, які отримали мандати після першого туру самоврядних виборів і засідатимуть у раді одного сеймику, а також повітових, міських і ґмінних радах. Додамо, що у першому турі до міської ради Пруща-Ґданського пройшов Роман Трембач, про якого ми не згадували в №16 «НС» від 21 квітня. Тож після першого туру виборів мандат здобули 23 кандидати. Під час другого туру, 21 квітня, можна було проголосувати за Томаша Головатого, кандидата на війта ґміни Бесекеж у Західнопоморському воєводстві. Кандидат був обраний на цю посаду, набравши 51,51% голосів. Загальний результат самоврядних виборів 2024 року – 24 представники української, зокрема лемківської, громади в органах місцевого самоврядування.

Краківський гурток Об'єднання українців у Польщі подякував меру міста

18 квітня відбулася прощальна зустріч мера Кракова Яцека Майхровського з головою краківського гуртка ОУП Андрієм Олійником. Ця зустріч підсумувала участь Яцека Майхровського у справах, важливих для української громади. Про це повідомляє офіційний міський портал krakow.pl.

Андрій Олійник подякував міському голові за багаторічну діяльність на користь міста, відкритість та готовність до діалогу із жителями українського походження. Від початку повномасштабної російської агресії в Україну мешканці Кракова виявили велике співчуття та солідарність з українцями. Тим часом

eprasa.pl 289af8f1c5

українці – як біженці, що масово приїхали до міста, так і підприємці, котрі шукали безпечного простору для розвитку своєї підприємницької діяльності – знайшли у Кракові не лише підтримку, а й гарні умови для розвитку. Як зазначено на порталі, працюючи в Кракові, українці сприяють економічному зростанню міста та регіону.

Краківський гурток ОУП, який діє за адресою вул. Вісьльна 11, від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну активно координує численні проєкти, спрямовані на допомогу українським біженцям, які перебувають у Кракові. Він також виконує функції дорадчого органу для воєводського управління, маршалківського управління та уряду міста у справах допомоги українцям.

Краківське Об'єднання виступило партнером канцелярії мера міста в реалізації інтернет-проєкту «Краківські українці – українські мешканці Кракова». З вересня 2023 року до березня 2024 року на сайті «Краків відкритий для світу» були опубліковані розлогі інтерв'ю та інформація про краків'ян українського походження.

У Коморові відкрили меморіальну дошку, присвячену родині Федороньків

25 березня в Початковій школі ім. Марії Домбровської в Коморові під Варшавою відбулася церемонія, присвячена родині Федороньків – Семену та його трьом синам В'ячеславу, Оресту та Олександру. Присутні там учні 7-8 класів разом із гостями, серед яких були Олександра Федоронько-Адамчевська (донька В'ячеслава) та староста ґміни Міхаловиці Малґожата Пахецька, ознайомилися з біографіями головних героїв у контексті II Світової війни. Потім запрошені гості, гарцери та учні відкрили біля школи меморіальну дошку родині Федороньків та полили посаджене з цієї нагоди пам'ятне дерево.

Нагадаємо: отець Семен Федоронько народився в українській сім'ї в селі Чертіж біля Сянока в 1893 році, потім його дорога завела до Житомира, а згодом – до Перемишля, де він заснував парафію та став священником. Семен Федоронько був капеланом у польському війську для вояків православного віровизнання. Священника вбили в 1940 році в Катині. Двоє його синів, підхорунжі Армії Крайової – В'ячеслав і Орест, героїчно загинули в серпні 1944 року під час Варшавського повстання. Третій син Олександр був пілотом 300-го бомбардувального дивізіону Польських повітряних сил у Великобританії й загинув під час нальоту на Мангайм.

Символічна могила батька та синів розташована на православному кладовищі на варшавській Волі. У 2008 році біля православного собору в районі Прага у Варшаві за участі президента Польщі Леха Качинського встановлено пам'ятний камінь на честь Семена Федоронько та його синів.

Фото із сайту ґміни Міхаловиці

Презентація першого українського перекладу книги «Покуття»

У середині березня в Народному домі в Перемишлі відбулася презентація перекладу книги «Покуття». Це перший український переклад наукового дослідження польського етнографа Оскара Кольберґа.

У межах події відбулась зустріч з авторами та видавцями перекладу. Це Остап Українець та Катерина Дудка. Вони відомі як співзасновники та автори каналу та видавництва «Твоя підпільна гуманітарка». Загалом дослідження «Покуття» Кольберґа – це чотири томи праць, написані польською мовою. Остап Українець переклав перший. У ньому ідеться про традиції, строї та побут жителів Покуття.

«Щоб розуміти, що відбувається сьогодні, треба знати добре, що було колись», – говорив Остап Українець, який сам є покутянином. За словами авторів, видання має допомогти студентам, котрі, навіть якщо розуміють польську мову, не обов'язково зрозуміють мову XIX чи ще раніших століть. Крім студентів, видання буде цікаве науковцям, музейним дослідникам чи етнографам.

Під час презентації книги у Народному домі виступив перемиський гурт «Крайка», який презентував зреконструйовані за записами Оскара Кольберґа пісні. Разом з молодшими колегами з «Краєчки» колектив також заспівав веснянки та пісні до ігор під музику.

Ведучою події була Тетяна Наконечна, представниця перемиського ОУП, яке організувало захід.

Фото Павла Лози

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 289af8f1c5

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Прийнято закон про мобілізацію

11 квітня український парламент нарешті ухвалив закон про мобілізацію, вже 16 квітня його підписав президент. Документ вступає в дію через місяць після підписання.

Відповідно до нього, українці, що перебувають за кордоном, мають уточнити свої дані, надавши їх телефоном чи за допомогою електронної реєстрації протягом 60 днів після прийняття закону. Якщо вони цього не зроблять – то будуть позбавлені права на більшість консульських послуг, окрім оформлення повернення до України, дій, що стосуються дітей, та дій за заявами засуджених чи затриманих за кордоном осіб. Поки особи не уточнять дані, вони також не зможуть поновити паспорт чи закордонний паспорт України.

Законодавці зробили більш чіткою і прозорою процедуру вручення повісток, що має зменшити кількість скарг і кількість конфліктів громадян з працівниками ТЦК та СП, які постійно виникають в Україні. Зокрема: зафіксовано право громадянина вимагати від працівників ТЦК та СП назвати свої імена та продемострувати документи; процес перевірки документів та вручення повістки обов'язково має фіксуватися на фото та відео (ця норма вступає в дію через три місяці після підписання закону, адже потрібно забезпечити представників ТЦК та СП відповідним обладнанням); у повістці обов'язково має бути вказано мету виклику, місце, день та час, коли військовозобов'язаний має з'явитися до ТЦК.

Разом з тим, було зроблено все, щоб громадяни не могли проігнорувати візит до територіальних центрів комплектації. В Україні всі військовозобов'язані протягом тих же 60 днів мають з'явитися до ТЦК та СП та уточнити свій статус. Це можна буде зробити також й у Центрі адміністративних послуг, і в електронному кабінеті військовозобов'язаного – державному сервісі, що має бути невдовзі запущений. Поважною причиною не з'явитися вчасно до ТЦК та СП може бути лише стихійне лихо чи смерть близького родича.

Якщо цього не буде зроблено, держава, як і у випадку неявки за повісткою, вважатиме таку особу ухилянтом. Тоді керівник ТЦК та СП звертається до поліції з вимогою доставити цю людину. Якщо й це не вдається – через п'ять днів людині направляється лист з ще однією вимогою. А якщо і він проігнорований – ТЦК та СП звертається до суду з вимогою накласти на людину штрафні санкції: тимчасове обмеження права керувати автомобілем (крім осіб з інвалідністю та тих, для яких авто є єдиним джерелом професійного заробітку).

Усі громадяни, що перебувають на військовому обліку, зобов'язані завжди мати із собою відповідні документи – військовий квиток чи посвідчення військовозобов'язаного – та пред'являти їх на вимогу поліцейського, представника ТЦК та СП або працівника Державної прикордонної служби.

Важливе нововведення – «студентська» відстрочка зберігається лише для першого навчання на денній формі.

І ще одна важлива норма – скасування строкової служби із заміною її на обов'язкове проходження базової військової підготовки чоловікам віком від 18 до 24 років. Планується, що кожен має за цей період обрати час, коли пройде відповідне військове навчання при університеті або у навчальних центрах ЗСУ. Якщо людина уникла проходження цієї підготовки, закон забороняє їй обіймати певні державні посади. Проте цю норму буде повністю запроваджено лише з 1 вересня 2025 року.

Серед мотивуючих норм нового закону – встановлення виплати у 70 тисяч гривень кожному бійцю за кожний повний місяць на передовій, а також розширення житлового кредитування та соціального захисту.

Нагадаємо, що перший варіант законопроєкту про мобілізацію з'явився 25 грудня минулого року, однак потім його відізвали до опрацювання. Остаточна версія була значно змінена, зокрема з документу вилучили довгоочікувані норми про демобілізацію. Також за час роботи над мобілізаційним проєктом Верховна Рада ухвалила декілька пов'язаних з мобілізацією документів, зокрема про зниження призовного віку з 27 до 25 років і скасування строкової служби.

Знищена Трипільська ТЕС

Під час чергової масованої ракетної атаки росіяни 11 квітня повністю знищили Трипільську ТЕС. Усі працівники, які були на зміні під час обстрілів, залишилися живі, внаслідок влучень сталася масштабна пожежа в турбінному цеху.

«Масштаби руйнувань – жахливі. Грошима це не оцінити. Це для нас найбільший виклик за всю історію підприємства», – зазначив голова наглядової ради «Центренерго» Андрій Гота.

Трипільська ТЕС була найбільшим постачальником електроенергії у Київську, Черкаську та Житомирську області. В результаті атаки державна компанія ПАТ «Центренерго» втратила 100% генерації. Ще влітку 2022 року була окупована її Вуглегірська ТЕС на Донеччині, а 22 березня 2024 року ворог знищив Зміївську ТЕС на Харківщині. Таким чином, усі три ТЕС «Центренерго» знищені або захоплені.

Причиною знищення Трипільської ТЕС президент Володимир Зеленський назвав те, що в Україні закінчились ракети для її захисту. «Летіли 11 ракет. Перші 7 ми знищили, 4 знищили Трипілля», – сказав він.

Перед цим заявлялося, що Трипільська ТЕС на 100% захищена від атак, проте, як виявилося, лише від непрямих ударів дронів та уламків ракет.

Енергетика України внаслідок ударів росіян переживає важкі часи. Окрім державної «Центренерго», тепловими електростанціями в Україні володіють ще дві компанії: близько 80% вугільної генерації до великої війни контролювала група ДТЕК Ріната Ахметова і найменше виробляла компанія «Донбасенерго» з двома станціями.

Від колись найбільшого гравця на ринку теплової генерації ДТЕК зараз залишилося небагато. До великої війни була окупована Зуївська ТЕС, а після повномасштабного вторгнення росіяни захопили Запорізьку та Луганську ТЕС. Решту окупанти добивають дроновими та ракетними атаками. До останнього обстрілу виконавчий директор компанії Дмитро Сахарук заявляв, що близько 80% потужностей ДТЕК пошкоджено або зруйновано: «П'ять із шести станцій, які були доступні до останніх масштабних обстрілів, дуже сильно пошкоджені. Деякі блоки зруйновані май-

eprasa.pl 289af8f1c5

же повністю, решта – частково». Під час обстрілу 11 квітня знову серйозно постраждало обладнання двох електростанцій. Подробиць у компанії не розкривають, але можна дійти висновку, що цифра 80% вже втратила актуальність і від теплової генерації ДТЕК залишилося менше 20% того, що було до 22 березня 2024 року.

Щодо компанії «Донбасенерго», то її Старобешівська ТЕС ще з 2015 року захоплена терористами так званої «ДНР», а Слов'янська ТЕС перебуває поруч з лінією фронту і систематично обстрілюється ворогом.

Українці вперше збили бомбардувальник ТУ-22М3

Внаслідок операції Головного управління розвідки у співпраці з Повітряними силами в ніч на 19 квітня було знищено дальній бомбардувальник Ту-22М3, який запускав крилаті ракети Х-22 по Україні. Внаслідок ураження бомбардувальник зміг долетіти в район Ставрополя, де упав і розбився. З чотирьох членів екіпажу загинули двоє.

Це стало першим успішним знищенням стратегічного бомбардувальника в повітрі під час бойового вильоту протягом повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Ворожий літак вдалося збити на відстані 308 кілометрів від України тими ж засобами, якими раніше було уражено російський літак далекого радіолокаційного виявлення та управління А-50.

Як потім повідомив голова ГУР Кирило Буданов, це зробили за допомогою С-200, зенітного ракетного комплексу дальнього радіуса дії. «Тиждень була, скажімо так, сама „засідка". Чекали, коли літак вийде на потрібний рубіж», – додав він. За словами очільника ГУР, відтепер росіянам доведеться шукати нові пускові рубежі для запуску ракет, і вони будуть змушені застосовувати тільки наземні комплекси для ударів по Одесі та ракети з дальньої авіації та з моря.

Проголосували за допомогу від США – $60,8 млрд

Прийняття довгоочікуваної американської допомоги вийшло на фінішну пряму. 20 квітня Палата представників США проголосувала за законопроєкт про іноземну допомогу для України, що передбачає 60,8 млрд доларів. Некорисні для української держави поправки відхилили. Також пройшов документ про використання для України заморожених активів рф (близько 8 млрд доларів), ухвалено санкції проти рф та Ірану, прийнято пакет допомоги Ізраїлю.

Згідно з законопроєктом, $23,2 млрд підуть на поповнення американських озброєнь, запасів та об'єктів. Інші кошти розподіляють на:

– $11,3 млрд на поточні військові операції США в регіоні;

– $13,8 млрд на закупівлю новітніх систем озброєнь, оборонних товарів та оборонних послуг;

– $7,9 млрд як пряма фінансова допомога у кредит з можливістю анулювати 50% боргу після 15 листопада 2024 року з урахуванням перегляду Конгресом;

– $26 млн на продовження нагляду та підзвітності за допомогою та обладнанням, яке надається Україні.

Також в рамках цього законопроєкту Україна отримає в кредит 7,85 млрд доларів прямої фінансової допомоги державному бюджету.

Крім того, документ зобов'язує президента США негайно передати Україні далекобійні ракети ATACMS.

Проєкт обіцяли передати на розгляд Сенату як зміни до сенатського законопроєкту про міжнародну допомогу США, який був прийнятий у лютому. Це має спростити процедуру затвердження пакета в Сенаті. Голосування заплановано на 23 квітня, після чого президент США Джо Байден обіцяє невідкладно підписати ухвалений документ.

Офіційні особи повідомляють, що зброя від Штатів надійде менш ніж за тиждень, бо Пентагон почав збирати пакет для ЗСУ, що включатиме, зокрема, засоби артилерії та ППО, задовго до рішення, щоб прискорити процес. Багато американської зброї вже перебуває на складах по всій Європі, і вона може бути негайно відправлена в Україну. Деякі види озброєнь можуть бути доставлені в країну за кілька днів, на інші можуть піти тижні.

Україна розробила дрон, здатний досягнути Сибіру

Україна продовжує роботу над виготовленням дронів, й один з таких супердронів може досягати цілей у Сибіру – за 3000 км від українського кордону, пише британське видання The Economist.

«Відтоді, як президент Володимир Зеленський визначив пріоритетність цієї технології, Україна інвестувала сотні мільйонів доларів у безпілотники дальнього радіусу дії, здатні шукати і вражати віддалені цілі. Зараз їх виробляють півдюжини компаній», – йдеться у статті.

Видання пише, що програма з виготовлення подібних дронів була народжена необхідністю, адже Захід неохоче надає Україні зброю великого радіусу дії, і вже підірвала значну частину російської нафтової та військової інфраструктури.

«Але Білий дім незадоволений. Він підштовхує українців до припинення ударів. Занепокоєння Америки були різними: від зростання ціни на нафту до перспективи неконтрольованого „око за око", в чому Україна могла б програти», – пише The Economist.

Видання зазначає, що побоювання щодо останнього зросли наприкінці березня, коли росія завдала багатомільйонних збитків українській енергетичній інфраструктурі.

«Атаки виявили прогалини в протиповітряній обороні та вразливість до нових російських крилатих ракет малої висоти Х-69. 11 квітня такі ракети знищили Трипільську електростанцію, розташовану за 40 км від Києва, хоча вона перебувала в зоні досяжності столичних систем ППО „Патріот"», – пише The Economist.

Видання додає, що поки що Україна ігнорує американські поради щодо припинення ударів. Зокрема, офіцер розвідки з позивним «Детектив», відповідальний за частину програми, каже, що не отримував інструкцій щодо згортання операцій, але зазначає, що цілі на території рф постійно змінюються. «Наші цілі змінюються з кожним днем. Ми не даємо росіянам спокою», – цитує видання розвідника.

А один з виробників безпілотників стверджує, що не всі американські представники погоджуються з офіційними закликами щодо припинення ударів по рф. За його словами, його контакти «підморгували», коли передавали це попередження. «Вони приватно говорять нам, щоб ми продовжували», – заявив виробник дронів.

Він прогнозує, що українська програма безпілотників у найближчі місяці буде розширюватися. «росія випалює українську землю. Настав час зробити те саме з європейською росією», – цитує виробника The Economist.

eprasa.pl 289af8f1c5

АНАЛІТИКА

Григорій СПОДАРИК

Самотність – одна з головних проблем українських дітей-біженців у Польщі

«У своєму класі я існую один, як кіт»

«Українські діти понад два роки живуть у дійсності, яка ніколи не повинна бути частиною дитинства», – нагадує Міжнародний фонд із захисту прав дітей ЮНІСЕФ на своєму польському сайті й заохочує до фінансової підтримки юних українців, котрі втекли від війни. Фонд був також ініціатором дослідження, що ілюструє ситуацію та проблеми молодих біженців у Польщі.

Експерти поцікавилися тим, як юні українці проводять час від моменту переїзду, як проходить їхнє навчання і складаються стосунки з польськими дітьми та дорослими. Звіт розроблено на основі розмов з українськими дітьми та молоддю, а також їхніми польськими ровесниками (разом 104 особи – 90 з України та 14 з Польщі).

Дослідження цікаве, зокрема тим, що експерти поряд зі своїм аналізом і висновками подають рефлексії опитаних. Діти найчастіше згадують тугу за рідним – місцями, близькими людьми чи домашніми тваринами. Вони досить часто говорять, що в Польщі почуваються самотніми та їм не вдається встановити тут глибоких, дружніх стосунків. П'ятнадцятирічна дівчина зауважила, що зараз живе тільки з мамою, сім'ї дуже бракує грошей: «Намагаюсь знайти підробіток, мама теж намагається, але не виходить». На рік старша респондентка, говорячи про переваги життя в рідній країні, відзначила: «Там усе знайоме. Пам'ятаєш, як ти сидів під тим деревом, у тому парку, де ти грався і катався на велосипеді – що завгодно. Що впав кудись. У тебе там є друзі». Водночас рідний край – це й болісні спогади. «У мене в Україні нічого не залишилося. Мою гімназію повністю спалили. Був у мене один друг. Але якось наші контакти обірвались. Було троє друзів. Одного застрелили, інший – зник. А ще до одного бомба залетіла просто у квартиру», – говорить учасник опитування. Інший згадує, що в Польщі пів року жив тільки із сестрою, бо мама й тато лишилися в Україні. А десятилітній хлопчик жалівся, що мусить гратися сам, бо тато захищає батьківщину, а мама, з якою приїхав у Польщу, працює по 12 годин на добу.

У результаті близько половини респондентів зауважило, що хотіли б мати можливість звернутися за підтримкою до кваліфікованого спеціаліста щодо їхнього психічного здоров'я. До того ж вони відзначали, що воліли б, щоб така людина розмовляла українською. Ще один коментар зображає умови, коли народжується самотність. «Якщо ти знаєш, що ця людина через тиждень повернеться в Україну, якщо стосунки можуть закінчитися так швидко, навіщо взагалі щось починати?» – питає шістнадцятирічна дівчина.

Дослідження теж показало, що багато старших учнів не хотіли йти до школи в Польщі. Як причину називають те, що стоять на порозі закінчення української школи, тоді як у польській системі освіти їм довелося б продовжувати навчання ще два роки. Але молодші – віком до 16 років – більш охоче приходять до польських шкіл. Їхній ентузіазм викликаний престижем західної освіти. «Я хочу (навчатися в польській школі – прим. ред.), тому що хочу мати європейську освіту і вже знаю, що хочу робити далі», – наголошує тринадцятирічна дівчинка.

Автори звіту зауважують, що жоден з українських опитаних не навів прикладу побудови глибоких відносин із польськими однолітками під час навчання. Це ілюструє така цитата: «У своєму класі я існую один, як кіт. Я там якось відокремлений. Ніхто нікого не чіпає, безконфліктно співіснуємо і все». Про подібне згадували й польські учасники дослідження. Дванадцятирічний хлопець відзначив, що вони нічого не знають про дівчинку з України, а його однокласник зауважив, що був, мабуть, єдиним, хто перекинувся з нею хоч одним словом.

Дослідження показало також, що історичні події, особливо пов'язані з II Світовою війною, породжували дискримінаційні ситуації. У їхньому центрі найчастіше опинялася Волинська трагедія. П'ятнадцятирічний юнак з України наголошував, що його дуже часто, навіть на обідній перерві, звинувачували в тому, що «українці вбивали поляків під час різанини на Волині». Дослідники зауважили, що під час обговорень у групах різне сприйняття минулого виходило на поверхню. Українська та польська молодь, згадуючи історичні події, у ролі жертв бачить представників саме своєї нації. Польські діти говорили про вбивства українцями поляків і так пояснювали факти зневажливого ставлення до них. «Вони вбивали нас, а тепер ми їм допомагаємо», – дивується один із хлопців. Від молодих українців теж можна було почути подібні скарги. Наприклад, дівчинка наводила слова мами, яка розповідала їй, що поляки забрали в українців землю і проти них співпрацювали з росіянами. «Діти з України та їхні польські однолітки часто згадували націоналістичні описи історичних подій, які підживлюють стереотипи та призводять до розколу», – відзначають експерти у своєму дослідженні. Вони констатують також, що загалом учасники опитування з України не мають почуття приналежності до Польщі. На запитання, чи хотіли б вони та їхні родини залишитися тут, менше половини учасників відповіло ствердно.

Деякі діти з України повідомляли, що зазнавали дискримінації в школі як з боку вчителів, так і однокласників, а також вдома – і від дорослих, і від однолітків, у громадському транспорті, особливо, коли розмовляли українською мовою.

Перешкодою для спілкування між молодими українцями та поляками є мовний аспект та відсутність спільного якісно проведеного часу. «У більшості місць, зокрема в польських школах, польські та українські учні прагнуть триматися своїх окремих національних груп. Діти з України кажуть, що мають більш тісні контакти з деякими дорослими поляками (вихователями, власниками квартир)», – відзначають автори дослідження. Вони підкрес-

eprasa.pl 289af8f1c5

Підготував Павло ЛОЗА
Фото з сайту Підляського наукового інституту

Презентація й дарунок 14-томника Лесі Українки

18 квітня у Більську-Підляському в конференцзалі Союзу українців Підляшшя відбулася урочиста презентація та дарування 14-томного академічного зібрання творів Лесі Українки. Захід відбувся в межах візиту на Підляшшя делегації Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Про це повідомлено на сайті Підляського наукового інституту.

Серед учасників заходу були, зокрема, секретар Кліщель Валентина Сидорук, голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик, заступник голови СУП доктор Андрій Артем'юк, який особисто доклав зусиль для підготовки цього заходу.

14-томне академічне повне зібрання творів Лесі Українки презентував проректор з навчальної роботи та рекрутації ВНУ професор Юрій Громик. Було показано відеокліп Марини Круть «Леся». Науковець детально представив історію підготовки нового повного зібрання творів найвідомішої української поетеси, яке у 2021 році видав університет. Волинський дослідник звернув увагу на зв'язки Лесі Українки з Волинню та детально схарактеризував зміст окремих томів цього видання.

На завершення професор Юрій Громик урочисто подарував Підляському науковому інститутові 14-томне академічне зібрання творів Лесі Українки. Зі свого боку Підляський науковий інститут передав Волинському національному університетові ім. Лесі Українки видану нещодавно фундаментальну антологію україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова».

Організаторами заходу були Підляський науковий інститут, Союз українців Підляшшя та Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Медіапатронат над заходом обійняв український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою». Спонсорами події стали Фундація Аргелан – Громадсько відповідальні та Польська мережа магазинів «Аргелан». ●

люють також, що окремих дорослих із Польщі молоді українці сприймають як взірець для наслідування.

Для подолання вказаних викликів автори дослідження пропонують практичні кроки, що можуть забезпечити добробут та інтеграцію українських дітей у польське суспільство. Свої завдання мають органи центральної влади й самоврядування, неурядові організації, зокрема і міжнародні. Експерти наголошують, що необхідно підвищувати рівень обізнаності та доступу українських дітей до спеціалізованих безплатних послуг психологічної допомоги, наприклад, шляхом залучення українських спеціалістів. У сфері освіти до роботи в школах треба залучити більшу кількість українських міжкультурних асистентів. Ще одна рекомендація вказує на потребу підготовки вчителів, щоб вони вміли краще розв'язувати конфліктні ситуації та протидіяти дискримінаційним практикам. Пріоритетом має бути також достатня кількість уроків польської мови й підтримка знань завдяки корекційним заняттям. Експерти наголошують, що українських дітей потрібно залучати до розробки скерованих до них програм. Так вони найкраще відповідатимуть потребам молоді. Необхідно теж забезпечити фінансування позакласних заходів, які дозволять дітям з України, особливо тим, хто навчається онлайн у системі української освіти, будувати тісніші відносини з польськими однолітками. Треба врешті створити довгострокову державну стратегію інтеграції біженців у польське суспільство. Ще одна з рекомендацій говорить про розширення доступу до рекреаційних заходів для дітей з України, зокрема тих, які дають змогу спілкуватися з природою. Варто більш ефективно поширювати інформацію щодо доступних ініціатив та послуг. Вони, серед іншого, мають містити вказівки, як скористатися безплатними спортивними чи культурними заходами. Експерти наголошують і на потребі створення клубів української мови для підтримки дітей-біженців, які нещодавно перейшли з російської мови на українську. ●

eprasa.pl 289af8f1c5

Павло ЛОЗА
Фото з фейсбук-сторінки Олександра Стеця

Березка – Бахів – Сівчина

У селах Березка, Бахів та Сівчина на Підкарпатті вшанували пам'ять українських жителів цих сіл, що були вбиті внаслідок трагічних подій 11 квітня 1945 року.

Березка

Поминальні панахиди 13 квітня відслужив владика Володимир Ющак – єпископ Вроцлавсько-Кошалінський Української греко-католицької церкви, якому співслужив о. Богдан Кішко, парох греко-католицької парафії у Мокрому. Організатором вшанувань була Спілка українців – «Пам'ять і спадщина».

– Руїна церкви, руїна цвинтаря, руїна села, а найголовніше, зруйновані людські долі та життя, – говорив біля спільної могили на кладовищі у Березці у селі Олександр Стець, голова організації, який нагадав трагічні події, які мали місце 11 квітня 1945 року. Саме цього дня 79 років тому підрозділи Армії Крайової та Батальйонів хлопських здійснили напад на три українські села. В результаті нападу було вбито близько 180 українців – мешканців Березки, до 120 мешканців Бахова та близько 30 мешканців Сівчини.

– Ми не можемо виправити минулого, жодними молитвами, нічим. Але точно маємо впливати на нинішній день та майбутнє, – зазначив Олександр Стець. – А майбутнє перед нами – це праця для того, щоб це місце набрало гідного вигляду, щоб воно нагадувало наступним поколінням про ці жахливі події і нагадувало, що такого не можна робити, щоб нащадки, рідні загиблих знайшли гідне місце для молитви.

Серед присутніх, зокрема, була Іванна Ющак (з дому Телесницька), мати владики – єпископа, яка, будучи малою дитиною, врятувалася в ті часи.

– Я мала 7 років. Якби не це, що ми в тамтой час виїхали з Березки, не знаю, чи я б родину мала, – говорила пані Іванна, яка до Березки повернулася, коли вже мала 15 років. Колишня жителька розповіла, зокрема, як виглядала Березка та як хоронили вбитих жертв.

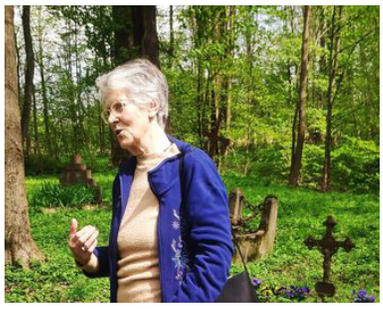

Іванна Ющак у Березці

– Є як є. Треба жити разом в мирі. А головне, дай Боже, щоб був Україні мир та щоб з неї ворог забрався, – каже Іванна Ющак.

У поминальних діяльствах участь взяли не лише українці з Польщі, а теж гості з України. Була делегація Львівщини, до якої входили депутати Львівської обласної ради Святослав Шеремета, Іван Щурко, Петро Цеголко та представники суспільно-культурних товариств «Надсяння» і «Холмщина».

– Таких місць, в якому ми зараз, багато. Бо це Малковичі, Павлокома та інші місцевості, – говорив Святослав Шеремета, який наголосив, що сьогодні інша дійсність. – Зараз залишився східний ворог. Він був століттями, він є і зараз. І зараз мусимо зробити усе, щоб Україна вистояла, щоб припинити війну в Україні перемогою і щоб більше ніколи не гинули українці.

До могил невинних жертв трагічних подій 11 квітня 1945 року присутні поклали квіти та запалили лампадки пам'яті, а також заспівали державний гімн України.

***

Нагадаємо, Спілка українців – «Пам'ять і спадщина» почала роботу з облаштування території, проте не має достатньо коштів для побудови огорожі та гідного пам'ятника. Тому звертається до небайдужих з проханням про підтримку.

Жертводавців просять надсилати кошти на рахунок:
Stowarzyszenie Ukraińców Więźniów Politycznych i Represjonowanych w Polsce
ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
Nr konta: 02 1240 2568 1111 0011 3268 7730
Призначення платежу (Tytułem): **Berezka**

Для отримання додаткової інформації можна звертатися за електронною адресою: supirp.stow@gmail.com, тел.: +48 509 986 270 (Степан Боднар), +48 601 873 447 (Олександр Стець) або традиційним листом за адресою: PAMIS, ul. T. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl.

Олександр Стець кладе квіти на кладовищі у Бахові

eprasa.pl 289af8f1c5

Павло ЛОЗА
Фото із сайту gesle.folk.pl

Голосуй у конкурсі на найкращу фолькплатівку Польщі

У цьогорічному інтернет-конкурсі «Вірту@льні гуслі» (Wirtu@lne gęśle), що пропонує нам обрати найкращу фолькплатівку 2023 року в Польщі, можна проголосувати за українські гурти й польсько-українські музичні проєкти. Голосування триватиме до 30 квітня.

«Вірту@льні гуслі» – це конкурс на найкращий альбом року з фолькмузикою, який проводять, починаючи від 2003-го. Щороку в інтернет-голосуванні на сайті www.gesle.folk.pl бере участь кілька тисяч людей. Цього разу номінантами стали 83 музичні колективи, серед яких шість у своєму репертуарі мають українські та лемківські твори або для яких народна музика стала натхненням.

«ГрайБери» («Karczma / Корчма»)
Це перший альбом гурту з Перемишля, який повертає до життя забуту музику, створену зустріччю двох культур – польської та української. Корчми колись були специфічним місцем, де співіснували різні нації та етнічні групи, і це різноманіття перемішувалося в музиці. Таким є й альбом гурту «ГрайБери» – від жвавих коломийок до більш спокійних мелодій. Матеріал для платівки зібрали українські та польські дослідники на Сяніччині та інших частинах східної Галичини.

«Краєчка» («Krajeczka / Краєчка»)
Ідеться про збірку українських мелодій та музичних ігор для дітей від дітей, бо учасникам цього перемиського колективу – від 6 до 13 років. Альбом складається з двох дисків. На першому записано сімнадцять українських пісень. Другий охоплює одинадцять інструментальних композицій із мелодіями музичних творів, що містяться в першій частині. Як наголошують автори проєкту, наявність цих двох платівок дає можливість не лише слухати пісні, але й використовувати записані мелодії під час співу з дітьми, зокрема в пунктах навчання української мови, школах, садочках та просто вдома.

«Michalove» («Ranok»)
Альбом гурту – це мозаїка народних пісень із різних регіонів України. Він містить композиції, які колектив вивчив протягом багатьох років від друзів або під час участі у вокальних майстер-класах. «Michalove» – родинний гурт, до котрого входять сестри Аня та Юстина Терефенко, а також Куба Бризгальський, чоловік Юстини. Вони походять із села Міхалово на Середньому Помор'ї (Pomorze Środkowe). Їхні предки були з різних куточків Польщі. Дідусь сестер Терефенко належить до українців, переселених із Підкарпаття під час акції «Вісла».

«Оркестр святого Миколая» та «Йорий Клоц» («Muza – Muzyka Pogranicza»)
Польський та український фольклорні колективи створили спільний альбом, метою якого є презентація музичного фольклору польсько-українського пограниччя: Східної Люблінщини та Карпат. Щоправда, зробили це дещо «задом наперед» – команди помінялися ролями, націями та мовами. «Оркестр святого Миколая» підготував 6 традиційних українських пісень, «Йорий Клоц» – польські пісні. Разом колективи виконали одну пісню, присутню у фольклорі обох країн.

DJ Click & Masha Natanson («Violins Against Bombs RMX»)
Альбом складається з реміксів пісень із платівки DJ Click «Violins Against Bombs», записаних спільно з Машею Натансон та Оленою Єременко – музикантками з Польщі та України. Відомий паризький діджей і продюсер DJ Click став ініціатором цього проєкту. Маючи в розпорядженні програвач та мобільну студію, цього разу за участю двох артисток він заглибився у традиційні українські пісні, міксуючи їх для створення чогось нового.

«Zazula» («Pieśni Ludu»)
Це польсько-український гурт, який спеціалізується на білому співі, котрий поєднує з елементами сучасних розважальних жанрів, таких як рок, фанк та електронна музика. Зараз музиканти та співаки звернулися до фольклору та народної музики й, надихнувшись ними, поєднали із сучасними мелодіями. У такий спосіб колектив створив прекрасний мікс старого та нового. Метою членів гурту від самого початку було будування мостів. Не лише між традицією та сучасністю, а й між народами.

Повну інформацію про правила голосування розміщено на сайті www.gesle.folk.pl. Під час конкурсу можна вибрати й найцікавішу обкладинку платівки.

Учасники голосування також отримають нагороди. Переможці будуть визначені шляхом жеребкування. Призера конкурсу «Вірту@льні гуслі» буде оголошено в травні на сайті конкурсу. Нагадуємо, що першим його лавреатом у 2003 році став альбом підляського гурту «Черемшина». Серед переможців були теж спільна платівка «Гуцульські музики» групи «Оркестр святого Миколая» і капели Романа Кумлика «Черемош» та спільний альбом польського гурту «VoVo» з київськими «Гайдамаками». ●

eprasa.pl 289af8f1c5

ІНТЕРВ'Ю

Мирослава РУДИК
За матеріалами niusradio.pl
Фото з архіву героїні статті

«Найголовніше – це ваша залюбленість у слово»

Про літературу, натхнення, творчий процес і творення письменницького «Я» ми поговорили з доценткою кафедри української преси Львівського національного університету імені Івана Франка, поетесою, лауреаткою престижних літературних конкурсів Галиною Яценко.

– Найперше хочу запитати, Галино, про творче натхнення, адже стільки конкурсів і перемог, різноманітних премій. Де взяти наснаги на таку різнопланову творчу діяльність?

– Натхнення завжди народжується з болю. І кожен мій твір – це згусточок болю моєї землі, моєї родини, мого власного. І йдеться не лише про мої прозу чи поезію, а й навіть про дитячі казки. Зараз готують до друку колективне видання казкарів України «Доброкрай», і моя казка, яка туди увійшла, теж народжена з болю мого серця за дітей, дитинство яких минає в бомбосховищах під безконечні звуки повітряних тривог. Хочеться, аби казкова збірка допомогла цим дітям хоч трішки розгубити свої страхи поміж кольорових ілюстрацій та казкових рядків, повірити, що добро завжди перемагає, що попереду їх чекає щасливе життя в рідній Україні. Хоча мою поезію часто характеризують як світлу, життєлюбну, але навіть життєствердні, на позір, рядки – це моя експлікація того, що переболіло. Вважаю, що той, хто не пережив якоїсь внутрішньої трагедії, не має права промовляти до людських душ через слово. Якщо не налаштований внутрішній камертон письменника, то ні вік, ні заслуги не дадуть індульгенції на фальшиве звучання твору. А сили писати нові твори дають мені мої читачі, їхні відгуки, їхня вдячність і, звичайно, літературні перемоги, бо якщо твою творчість високо оцінюють люди, які є для тебе взірцями в літературі, то розумієш, що теж рухаєшся в правильному літературному напрямку.

– Як вибираєш теми для своїх літературних творів? Як змінилися теми з початком російсько-української війни?

– Тематика моїх літературних творів дуже різноманітна: від психологічних новел до історичних оповідань. Але з початком війни я, напевно, більше звернулася до історичної тематики. Наприклад, у мене одне з останніх оповідань «Подорожні» побудоване у двох часових вимірах – у 1940 та 2022 роках. У 1940-му та 1946-му моя бабця пережила два примусові виселення з прикордонного села Дидьова, розповідала, яка це була трагедія для українців. Це виселення нагадувало воєнну операцію: роз'єднували родини, палили хати й церкви, люди по дорозі з розуму сходили, вчиняли самогубства… А другий часовий вимір – 2022 рік: смерть дитини від рук російських окупантів на евакуаційній «дорозі життя». На цих дорогах життя, смерті, переселення, яких так багато в українській історії, залишилися навічно «подорожні» – душі мертвих, живих і ненароджених українців. На жаль, російсько-українська війна теж розлучила сотні тисяч родин, осиротіли тисячі дітей. Хочу, щоб мої читачі після прочитання цих оповідань ще раз подосліджували історію свого роду, історію України. І зрозуміли, що це війна на винищення української нації – тисячолітня війна.

– Як можеш описати свій творчий процес при написанні літературних творів? Чи маєш якісь місця натхнення? Чи вмієш домовитись зі своєю музою?

– Часто письменники кажуть, що для творчості їм треба багато вражень від світу, багато контактів з іншими людьми, подорожей. Мені цього не потрібно, моя творчість народжується з мого внутрішнього світу. Мої творчі ідеї беруть часто початок з моїх родинних історій у контексті історії мого народу, тому багато оповідань на історичні теми – з моїх внутрішніх конфліктів та переживань, а часом з якогось яскравого образу чи мимоволі підслуханої розмови на вулиці. Моє письменницьке «Я» формувала бабця Стефанія. Вона викладала українську мову та літературу. У неї завжди було багато життєвих історій, які розповідала, використовуючи яскраві образи. І мене цього навчила. Тож часто моє письмо називають «бароковим», бо теж люблю проводити свого читача, провіденційного співрозмовника, через густе плетиво своїх метафор, контекстів, авторських інтенцій. Ці принципи актуальні як для моєї поезії, так і для прози. Моє місце натхнення – це книгарня.

eprasa.pl 289af8f1c5

Після лекцій в університеті завжди заходжу в книгарню, я мушу щоразу відчути текстуру обкладинки, запах книги, особливий дух книгосховища і помріяти, де будуть розташовані мої майбутні книги. А влітку – це рідні Карпати, де можна посидіти у густій траві, помилуватися заходом сонця, відчути серпанок нічної прохолоди… і написати нову поезію. А от «домовитися з музою», як ти влучно сказала, важко, бо часом є гарна творча ідея, яка ніяк не хоче воплотитися у живий твір. Порівнюю її з дитячою душею, яка шукає «своїх батьків». Коли розумію, що «творчі потуги» тривають надто довго, а цікавий задум так і залишається для мене в зародку, відпускаю його на пошуки «свого письменника». А ще я не можу працювати з текстом з якогось особистого примусу. Текст для мене жива матерія.

– Який літературний конкурс для тебе є особливим і найбільш пам'ятним?

– Мабуть, це Міжнародний конкурс мініпрози «Мікроліти: потойбіч Целана», який організовував журнал «Spiegelungen» разом з Інститутом німецької культури та історії Південно-Східної Європи при Мюнхенському університеті імені Людвига-Максиміліана. Коли прочитала про цей конкурс, то дуже зацікавила постать Пауля Целана. Але спершу навіть не думала писати роботу на конкурс, хотіла подосліджувати його творчість для себе. Перемога у цьому конкурсі (з-поміж 201 твору) запам'ятається надовго. Ще одна вагома для мене державна відзнака – «Премія Івана Франка у галузі інформаційної діяльності» (2019 рік) за єдиний і перший посібник в Україні, присвячений публіцистиці Івана Франка, який ми написали у співавторстві з чоловіком, – Андрієм Яценком. А ще пишаюся, що минулого року вийшла двомовна антологія «Sunflowers: Ukrainian Poems on War, Resistance, Hope, and Peace» у США, куди увійшла моя поезія про війну в Україні, яка представлена у багатьох країнах світу.

– Як ти вважаєш, журналістика може впливати на літературу та збагачувати літературну творчість, адже чимало журналістів згодом стають письменниками.

– Для мене література і журналістика нерозривно пов'язані, адже у моєму світовідчутті вони завжди поруч. Ми говорили про історичну тематику моїх літературних творів, тож якби я не мала певних журналістських навиків збору інформації, то, очевидно, у моїх оповіданнях було б багато фактологічних неточностей. До того ж якісна література – це вміння весь час підтримувати зв'язок, прясти ниточку розмови, від комунікатора до реципієнта, а який інший фах, ніж журналістика, так досконало цьому навчає. Мабуть, тому серед відомих письменників є багато тих, хто спершу опанував журналістський фах. Варто розуміти, що журналістика – це професія, письменництво – це стан душі. Азам журналістики навчити можна, а талант письменника – це дарунок від Бога.

– Як ти бачиш зв'язок майбутнього журналістики та літератури, особливо у контексті сучасних технологій та соціокультурних змін?

– На мою думку, у майбутньому література та журналістика ще більше переплітатимуться. І ці зміни будуть помітні як в світовому, так і у всеукраїнському контексті. Після нашої перемоги з'явиться попит на документальні романи, мемуаристику, як це було наприкінці 90-х – початку 2000-х років, на зорі нашої незалежності, адже читачі у світі знову зацікавляться Україною і сприйматимуть її в зовсім іншому контексті, а не як пострадянську республіку. Ростиме попит на нон-фікшн літературу, бо мусить бути зафіксоване документальне свідчення непростого періоду для українців, російсько-української війни. А ці напрямки вимагатимуть журналістських навиків: особливої роботи з джерелами інформації, детального і правдивого опису подій, міцної фактологічної основи, включеного спостереження, ретельного дослідження аудиторії. Але водночас вони потребуватимуть особливої, письменницької, форми нарації. Щодо розвитку сучасних технологій… Якщо маєш на увазі стрімкий розвиток штучного інтелекту, то очевидно, що для літературної журналістики це не становитиме великої загрози. Адже він не зможе документально точно відтворити локальні події у певному місці і в певний час, пропустивши їх крізь метафорику душі окремої особистості.

– Які поради ти могла б дати молодим письменникам і майбутнім журналістам, які прагнуть розвивати свій письменницький талант, виробляти авторський стиль та глибше вникати у світ слова?

– Завжди кажу своїм студентам, майбутнім журналістам письменникам-початківцям: «Багато читайте. Як українських письменників, так і закордонних. Читайте класику, читайте сучасну літературу, бо лиш так ви знайдете свою, ще не заповнену нішу, у поезії чи прозі. Читайте українських письменників, ведіть творчий цитатник, де зможете записати цікаві думки, образи, порівняння, не бійтеся заглядати у словники, бо наша мова неймовірно багата. Лиш так ви зможете вигострити своє слово і водночас знайти для нього найкращу метафоричну одежину – виробити неповторний письменницький стиль. Беріть участь у літературних конкурсах, бо там ви зможете поспілкуватися з тими, хто теж робить перші кроки в літературі, зрозуміти, на якій сходинці своїх письменницьких можливостей ви тепер знаходитеся, почути відгуки про твори. Хоча одразу варто вчитися розрізняти критику і критиканство. Бо справжня критика – це щире бажання покращити ваш твір, а критиканство може витяти вашу творчість ще на корені. Але найголовніше – це ваша залюбленість у слово. Якщо ви відчуваєте, що ваше слово, як казав Іван Франко, „много важить", що воно зможе вплинути на світогляд хоча б однієї людини у світі, то вже задля цього варто писати!» ●

Переможемо

На срібних каяках до своєї землі...
По морю крові...
На срібних каяках в смертоносній імлі...
Лиш свідки зорі!
На срібних каяках Дир і Аскольд,
Й Андрій Первозванний.
«Он гори оті, що на них благодать
Господня стане!»
... Латунять зброю Аскольд і Дир
На валах міста!
Бинтує рани Святий Андрій
І місить тісто!

eprasa.pl 289af8f1c5

Павло ЛОЗА
Біографія написана за матеріалами дочки Лідії Святківської
Фото з архіву Лідії Святківської

До ювілею Михайла Ковальського

Про Загальнопольський конкурс писанок у Ґожові-Великопольському, здається, знає українська громада з усієї Польщі. Протягом багатьох років патроном конкурсу є Михайло Ковальський – його творець й організатор. Цьогоріч виповнюється 100 років від народження і 25 років від смерті цього українського діяча, який відбув ув'язнення за свою позицію.

Михайла Ковальського багато хто пам'ятає як активного діяча Українського суспільно-культурного товариства, Об'єднання українців у Польщі, Об'єднання лемків та головного редактора квартальника «Ватра». У статті доктора габ. Аркадіуша Слабіґа «Служба безпеки та Михайло Ковальський» можна прочитати, що українець став жертвою стеження служб за українськими громадськими активістами на Любущині.

«Стеження та репресії, жертвою яких він став, були частиною широкомасштабної операції, проведеної Службою безпеки проти емігрантських громад і польських громадян, які підтримували з ними контакти», – пише у своїй статті доктор габ. Аркадіуш Слабіґ, викладач Поморського університету в Слупську. Історик зазначає, що відмова від пропозиції співпраці зі спецслужбами призвела до показового суду над Михайлом Ковальським та «винесення одного з найсуворіших вироків у політичних справах того часу». Майже шість років український діяч провів у в'язницях у Зеленій Горі, Вронках, Щеціні та Стшельцях-Опольських.

– Він явно мав силу духу. Попри майже шість років ув'язнення, де йому напевно було нелегко, вийшовши на волю, знову взявся за українську справу. На Великдень у 1968 році відбулася перша греко-католицька літургія в Ґожові-Великопольському. Саме Михайло Ковальський був одним з тих, хто привіз до нас греко-католицького священника Теодора Маркова. І так почали в нас правити наші літургії, – розповідає доктор Мирослав Пецух, етнограф, керівник філії Любуського музею ім. Яна Декерта у Боґданцю.

Доктор Мирослав Пецух, який організовує зараз конкурс, Михайла Ковальського знав із дитинства, адже пан Михайло був його дядьком.

– Михайло Ковальський був чоловіком сестри мого батька, – пояснює етнограф. – Після смерті батька у 1990 році пан Михайло у якомусь сенсі замінив мені його, коли я навчався на першому курсі.

Як згадує науковець, дядько також вплинув на формування його особистості, зокрема становлення національної ідентичності. Саме Михайло Ковальський завжди готував у Ґожові шевченківські вечори, до яких залучав дітей і молодь.

– Він, безумовно, мав великий вплив на те, ким я став і ким є сьогодні. Навіть фонетику підправляв під час розмов. Пояснював різницю та наводив приклади, як вимовляти певні слова лемківською та як вони мають звучати в українській літературній мові, – розповідає про свого дядька Мирослав Пецух. – Насправді, куди б я не поїхав, у якому українському заході Ґожова не брав би участь, він був присутній.

Проте Михайло Ковальський присутній у житті та думках не лише української громади в Ґожові. Його можна було зустріти на Фестивалях української культури в Сопоті або біля книжкового кіоску на Ватрі в Ждині.

– Скрізь були розмови. Його слухали. Він був авторитетом не лише для мене, – каже Мирослав Пецух.

Те, що його поважали, також випливало з характеру Михайла Ковальського.

– Коли він мене в чомусь виправляв або пояснював, що я щось зробив не так, робив це з великою ввічливістю та повагою. Як розумію, він так само поважав інших, – розповідає директор музею.

Михайло Ковальський про інших також не забував.

– Після смерті тата він приходив до нас додому й питав, чи може чимось допомогти. Мама досі звертає увагу, що я часто забуваю, а мій дядько завжди приходив і приносив їй квіти на Жіночий день, – згадує Мирослав Пецух. – Це була людина з високою мораллю та далекоглядністю. Мав велику ерудицію.

Хоча Мирослав Пецух тільки навчався, Михайло Ковальський узяв його до журі конкурсу писанок. Він вважав, що для розвитку громади потрібен новий підхід і «молода кров». Тому залучав молодь до різноманітних ініціатив.

Етнограф впевнений, що праця його дядька сьогодні дає свої плоди, оскільки зараз відчутна прихильність до української справи в місті. І його робота – це не лише громадська діяльність в українських організаціях 1970-х, 1980-х та 1990-х років. Це також співпраця з представниками інших національностей, зокрема з Клубом католицької інтелігенції.

– Саме на такій зовнішній співпраці будується основа сьогоднішніх приязних відносин у місті, – вважає науковець. Невідомо, чи це був задум пана Михайла, але конкурс писанок допоміг налагодити дружні стосунки між мешканцями міста, які представляли різні нації і чиї долі відрізнялися.

eprasa.pl 289af8f1c5

– Ідея конкурсу народилася після виходу з тюрми. Мій дядько переконав людей у своїй ідеї організувати таку подію, – розповідає Мирослав Пецух.

Перша едиція відбулася в 1971 році.

– Писанка в певному сенсі нейтральна і, можна сказати, «аполітична». Жодні служби не могли звинуватити його в тому, що така ініціатива шкодить, – додає етнограф.

Підготовка до перших конкурсів відбувалася так, що Михайло Ковальський сам їздив по селах колишнього Ґожівського воєводства, спілкувався з людьми та переконував їх дарувати свої писанки для конкурсу. Пізніше, перед подією, він їхав до них забрати писанки й привезти до Ґожова.

– Навіть не можу порахувати, скільки довелося йому їздити автобусом, щоб привезти всі ці писанки. Це також був метод знайомства з людьми, налагодження з ними контактів і, як наслідок, гуртування української спільноти, – зазначає Мирослав Пецух. Він вважає, що це був також спосіб взаємодії з польською громадою.

– Коли він брав писанки на конкурс, ніколи не дивився на національність власника. Можливо, таким був його намір, щоб цей конкурс став місцем для знайомства та об'єднання польської й української громад, – ділиться думками етнограф.

Після смерті Михайла Ковальського у 1999 році конкурс названо на його честь, а з 2000 року його проводять як «Загальнопольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського». Зараз організаторами події стали Любуський музей ім. Яна Декерта та управи ґожівських гуртків Об'єднання лемків та Об'єднання українців у Польщі.

Михайло Ковальський був активним в українських організаціях не лише на регіональному рівні, а й загальнопольському.

Юрій Рейт, перший голова ОУП, згадує Михайла Ковальського як члена Головної ради Об'єднання:

– Ми мали нагоду зустрітися кілька разів. Проте найбільше запам'яталася мені одна зустріч у Варшаві. Відбувалася вона саме у день, коли в Україні утворили «Живий ланцюг єдності» з Києва до Львова. Ми, хто був на варшавських зборах, теж усі піднялися та утворили такий ланцюг. Пан Михайло, тримаючи інших за руки, стояв, опустивши голову, і текли в нього сльози. Цей ланцюг єдності та взагалі відновлення української державності стали зворушливим моментом для українців у Польщі, а особливо для тих, хто був в'язнем у часи Польської Народної Республіки. Такі люди, як пан Михайло, так довго жадали цієї вільної України.

***

Михайло Ковальський – народився 13 листопада 1924 року в Полянах Новосанчівського повіту. До виселення навчався у торговій школі, а потім пішов до учительської семінарії в Криниці. Освіту не завершив, бо з початком ІІ Світової війни був примусово вивезений на роботи до Німеччини. Під час акції «Вісла» його разом із родиною переселили до села Новіни у тодішньому Познанському воєводстві. На західних землях він закінчив два факультети вищої освіти. Михайло Ковальський взявся за надзвичайно складне завдання: представляти інтереси виселених українців, зокрема лемків, перед владою Польської Народної Республіки. За це був заарештований 2 травня 1962 року, а після піврічного слідства 16 листопада того ж року засуджений за сфабрикованим звинуваченням – співпраця з українськими націоналістичними центрами на Заході. На момент арешту в нього залишилася дружина та двоє маленьких дітей.

Майже шість років провів у в'язницях суворого режиму для політв'язнів. Після виходу з тюрми він все ще перебував під наглядом Служби безпеки. Незважаючи на це, продовжував працювати на благо переселенців. Конкурс писанок був одним із багатьох культурних заходів, які він організував. Усього за його участі відбулось 27 едицій конкурсу. Михайло Ковальський помер раптово 14 квітня 1999 року, через день після слухання в суді Ґожова справи про компенсацію за неправомірне засудження. Він так і не отримав її. Після несподіваної смерті українського діяча Координаційна рада з навчання та відродження писанкарства в Канаді та Україні, щоб вказати на велику роль в ідеї популяризації писанкарства в Польщі, запропонувала назвати конкурс його іменем. ●

eprasa.pl 289af8f1c5

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

Медже Вєльканоцом а Великодньом

Часом чуєме, же буде «друґа Вєльканоц», а прецін Великден єст лем єден. Сьвато Воскресіня Христового західны християне зовут Вєльканоцом, а східны Великодньом, ріжницю медже нима поглубляют календарі. В єднім році другого Великодня и быти не може, два разы одсьвяткували сме лем Різдво, але лем в 2023 році, першый раз 7 стычня и пак разом з римо-католиками 25 грудня. Стало ся такє про зміну календарів, але ани товды другого Рождества Христового в нас не было, нове Різдво одсьвяткували сме о 13 дни скорше. Новий церковний календар помінял нєєдно в нашім жытю, а цезуром сесых змін стал ся 1 вересня 2023 рока.

З Великодныма Сьватами все было інакше ниж з Різдвяныма и не думам ту о ріжницях медже зимом и ярьом. За нашого жытя медже східным, а західным Різдвом все было 13 дни ріжниці, а зо сьвяткуваньом Воскресіня Христового было по-ріжному. Раз Великодны Сьвата были разом, а іншым разом Великден «спізнял ся» (што до Вєльканоци) хоцкі о тижден. Найчастіжше медже нима было більше неділ, але Воскресіня Христового так пізно як того рока не сьвяткували сме ищы ниґда. В маю юж нераз сьвятили сме Пасху, але першый раз аж 5. Думам, же тот рік буде вынятковий не зато, же маме рік преступний, а за справом Великодня. Жыю надійом, же Воскреслий Ісус Христос принесе свободу Украіні, од 24 лютого 2022 рока жыючій в своєріднім «Пасхальным Трідуум» (Украінці фурт скованы сут адовым русскым немирным «миром» и ждут выходу з нього). Вшыткы християне віруют єднако, же Ісус Христос Воскрес третього дня, а зато, же не знаме точной годины Його Воскресіня (Предвічного Бога час не тикат), єдны мают Вєльканоц, а мы Великден. Жыю надійом, же в третім році війны Украіна выйде з немирного русского «миру» ціла и жыва, и цілому Божому мирови заповіст часы долгого и мирного жытя. Перемога Украіны буде новом дугом (веселком) заповідаючом прихід часів, в якых в цілім Божім Світі (як долгий и шырокий) не буде юж войны ани брат рукы не піднесе більше на брата (вшыткы сме прецін од Адама *(зродженого з землі)* и Євы *(даючой жытя)*).

Не так давно глошли сме в тогорічний Великий Піст (18 марця), а сусіде юж сут по Великодній „Резурекциі" (31 марця). Цікаве што зробит влада Греко-католицкой Церкви, кєд закінчыт ся час календарной пробы? Останеме вірны традициі Східных Церков, ци Великден будеме сьвяткувати разом з латинниками, так як Різво Христове? Штораз частіжше єст так, же трудно ся погодити з тым, што приносит жытя, часом товды не мож ся ани з розумом поімати, догупати, чом такє ся творит. Прадіды так завзято бороли ся о збережыня релігійной тотожности, жегнали ся трьома пальцями (та три разы), старали ся плекати вшыткы старинны літургійны звичайі, та твердо стояли при старім календари, який в ничім ім не бороздил. Нераз західны и східны сусіде насильно намагали ся одобрати ім іхню своєрідну традицию. На землях Великого Князівства Литовского, безпосередньо приєднаных до царской россиі, Греко-католицку Церков в 1839 році указом насильно влучено до синодальной православной Церкви и барз скоро греко-католикы зчезли з лиця тамтой землі. Інакше было з Холмщаками, вратувало іх тото, же під росию не підлігали безпосередньо (підчынены были Королівству Польскому). Хоц іхнім корольом од 1815 рока был русский цар, то соєдиненіє з русском православном Церквом пересунуло ся ім з рода в рід (для Холмщыны указ о соєдиненю выдано аж в 1875 році). Аж по розгромі польского стычньового здвигу (1861) и по заміні іхнього Королівства в Надвісьлянский Край и міцнійшым повязаню го з Петерсбурґом, москалі остріжше забрали ся за русифікацию жытелів и сесых старинных староруских земель (синодальна русска Церков была найміцніжшым знарядьом насильной русифікациі). Холмщакы не горнули ся до такой православіі и не дали ся єй підчинити так скоро як Білорусине и Підляшукы. Барз долго и міцно заперали ся перед входом до русской православной Церкви, заряджаной *Святейшым Правительствующым Синодом,* якого головом был не патриярх, а оберпрокуратор, адже царскій урядник. Холмщакы перед вступом до русской православіі операли ся аж до 1905 рока (зато москале почали звати іх *упорстующыма*), право «выбору» дал ім аж указ царя Миколая II выданий в 1905 році. Свободы и воли не одержали од царя, зато же в россиі існуваня Греко-католицкой Церкви было заборонене, Холмщакы перейти могли лем до Православной або Римо-католицкой Церкви. Кєд так долго не годили ся на *соєдиненіє*, то зрозумілим єст, же

42 Лемківска ватра
Ждиня
19>>>>21.07.2024
Łemkowska Watra w Zdyni

eprasa.pl 289af8f1c5

більшіст Холмщаків перешла товды до латиньской Церкви (деси з 200 000 Русинів-Украінців), яка барз скоро зробила іх Поляками. Адже не все рішучіст влады приносит ждану хосен и выходит на благо Церкви ци народа (Не вшытко можна ставити на вістю голяка).

Одкале берут ся різниці в сьвяткуваню Великодня? З євангелиі знаме, же Великден звязаний єст з жыдівском Пасхом. Велия іхньой Пасхы того рока припадат на 22 квітня, а сьвяткуваня єй закінчыт ся аж тридцетого, адже Вєльканоц одсьвятувано дуже перед Пасхом, котру сьвятил Ісус Христос. Великден мали бы сме сьвяткувати 28 квітня, але не робиме того, бо отці першых вселенных соборів приняли, же новітной християньской Пасхы не годит ся сьвяткувати разом з Євреями (зато тогорічна переношена єст о тижден).

Християне зо сьвяткуваньом Великодня од початку мали немало турботів, медже іншыма, зато скликано першый вселенский собір. Єпископів в 325 році до Єфеса скликал не папа, а цисар Константин Великий, жебы єпископы узгіднили, в што вшыткы християне вірят, та коли и што мают сьвяткувати. Завдякы єфескому соборови маме Вірую сьпіване на каждій Службі Божій. Єст каменьом угольным, без якого церков не може быти Церквом Христовом. В Вірую каждий з нас голосит: *Ісповідую єдино крещеніє во оставленіє гріхов*, бо товды в цілых єпархіях охрещеных допущаючых ся дакого тяжкого гріха за каждым разом на ново хрестили (очывидно по одпокутуваню провин). Хыбаль не треба додавати, же цісарьови не ходило лем о тото, жебы єфескє Вірую и спільне святкуваня найбільшого християнского Сьвата (адже Великодня) было проявом єдности Церкви Христовой, але головні о потужаня свойой влады. Для Константина важне было, жебы в величезній державі, яком не так давно пришло му самому володіти, існувала єдна Церков, в якій вшыткы єднако віруют. З міцной и соєдиненой Церкви хосен мала и держава, и єй цісар, який не так давно ищы о владу мусіл бороти ся з конкурентом, и то неєдным. Войска Максенция розбил 28 жовтня 312 рока в битві під Римом (блиско Мульвійского моста). Знести міцніжшу армію допомогли му воякы-християне (войско Константина до бою ити мало з крестом на прапорі). Барз скоро по тій битві (о рік), в Медйоляні разом зо східным цісарьом Ліцинюшом, выдал декрет, даючый християнам волю. Симбйозу з християнами в своіх войсковых рядах впровадил юж отец Константина Великого (Констанциюш Хльорус). Іншы цісаре за одмову зложыня кадила на олтари поганьскых богів християн карали смертьом, а Констанциюш и Константин нима ся отачали. Барз добрі знали, же воін-християнин ниґда не одступит од раз обіцяного. До гнеска симбйоза церковной влады з цісарском не зчезла з лиця землі. Все єдна другом хоче кєрувати, або даяко ся ньом лем хоснувати. Обі борют ся о владу над тым самым родом чловечым, а сами часто не служат никому.

Кєд того рока медже Вєльканоцом, а Великодньом маме так велику ріжницю, то значыт, же ани Константин Великий, ани скликаний ним першый собір вселенной Христовой Церкви (яка што лем вышла з катакомб) не справил, же вшыткы християне в єднім часі сьвяткуют Великден. Єфеский собір поєднати християн зміг лем на коротко, барз скоро амбіциі патріархів и єпископів Вселенной Церкви Христовой взяли гору. Новий цісар Теодозий (маючый юж суто християньскє мено – Теодозий то сын Богом даний (Θεός +δῶρον), який гмер 13 стычня 395 рока) просит патріарху Александриі Теофільоса (адже чловека Бога люблящого (Θεός +φιλος); гмер 15 жовтня 412 рока) о поясніня чом то в: *єдиній, сьвятій, соборній и апостольскій Церкви Христовій* Великден дальше сьвяткуваний єст в ріжных днях. Він тіж нич на тім поли не звоював.

Правда, гнеска маме менше варянтів сьвяткуваня Воскресіня Христового, медже нами не є юж квартодецимян (quarta decima то наше штирнадцет). Так называно християн святкуючых Воскресіня Христове разом з Жыдами, для них Великден и гнеска выпадал бы за каждым разом два дни по 14 «нізан» (єст то місяц жыдівского календаря цілий час спераючого ся на руху місяця, а не сонця – як юлянский ци григорянский), адже неконечні в неділю. Квартодецимяне насьлідували єдного з найбільшых апостолів, св. Йоана, улюбленого Христового ученника, найдолше жыючого з апостолів (гмер на выгнаню на острові Патмос, юж деси на порозі II столітя).

Гнеска існуют лем два роди обрахунку часу святкуваня Великодня:

антьохеньский – обовязуючый в східных Церквах (Православных и в Коптийскій, Етьопскій и в Греко-католицкых),

и александрийский – тіж східний, але гнеска обовязучый юж лем в Римо-католицкых и Протестанцкых Церквах, адже західных.

Який по календарьовых змінах царювати буде в Греко-католицкій Церкви? ●

eprasa.pl 289af8f1c5

З великим сумом прийняли ми інформацію,
що на 64-му році життя відійшов у вічність

бл. п. МИРОН СИЧ

великий український діяч, патріот та активний член Головної ради Об'єднання українців в Польщі, який навчав, підтримував та боровся за справи української громади в Польщі для добра українців з Польщі та України.
Ініціював та заснував Комплекс шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому, де був учителем та директором.
Два скликання був депутатом до Сейму РП, очолював комісію національних меншин і комісію польсько-української парламентської групи.
Був також головою Сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства та віце-маршалком Вармінсько-Мазурського воєводства.

Єднаємося у скорботі з Родиною Покійного.
Висловлюємо слова співчуття
Дружині, Дочці, Синові, Сестрі, Брату, усій родині та близьким.

Вічна Йому пам'ять!

Управа і Рада відділу та гуртка ОУП в Кошаліні

Глибоко засмучені звісткою про смерть

Мирона Сича

який був справедливою і сильною людиною, талановитим вчителем, добрим наставником, щирим патріотом та активним діячем української громади в Польщі.
Покинувши цей світ,
Він залишився в наших серцях назавжди.
Нехай Господь воздасть Йому за добрі справи, які Він здійснював на землі, а ми будемо молитися за нього.
Вічна пам'ять Тобі, Мироне!

Початкова школа №2
ім. Тараса Шевченка в Білому Борі
та Фонд ДЕКА

З великим сумом прийняли ми вістку,
що 12 квітня на 101-му році життя в Україні помер

бл. пам. ІВАН БУЧКІВСЬКИЙ

заслужений освітянин,
активний громадський діяч Городоччини,
найстарший сеньйор української скаутської організації Пласт. У житті був великим патріотом, виховав кілька поколінь свідомих українців.

Вічна Йому пам'ять!

Нашій кореспондентці, вірній читачці тижневика і поетесі
Мирославі Олійник
дочці Покійного
та усій родині
висловлюємо наше щире співчуття і розділяємо біль.

Редакція «Нашого слова»

XXII Загальнопольський конкурс малюнків «Рідні землі дідусів моїми очима»

Праці просимо виконати у форматі А3.
Просимо, не кладіть на малюнки пластилін та гострі елементи, які можуть знищити дитячі праці в транспорті.
Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.
Позаду праці треба подати: • ім'я і прізвище дитини • вік автора, клас і школу • адресу і номер телефону.
Професійне журі оцінюватиме праці у категоріях виконавців: 1) діти дошкільного віку (до 6 років); 2) школярі 7-9 років (початкова школа); 3) школярі 10-12 років; 4) школярі 13-15 років.
Найкращі праці будуть нагороджені та експоновані під час 49-го Фестивалю українських дитячих ансамблів – **КОШАЛІН 2024** 15-16 червня 2024 року (субота-неділя)
Праць не повертаємо!
Праці просимо надсилати **до 15 травня 2024 року**
на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: 94 342-64-70, 884-994-009 zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

XLIX ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ АНСАМБЛІВ КОШАЛІН 2024

відбудеться **15-16 червня 2024 року** (субота, неділя) в Балтійському Драматичному Театрі у Кошаліні вул. Театральна Площа 1 (Plac Teatralny 1)
Зголошення про участь ансамблів просимо пересилати листом **до 15 травня** ц.р. на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009 zup_koszalin@wp.pl
Заохочуємо до участі всі ансамблі, особливо кабаре та інструментальні групи! БЕЗ КАЗОК!
У заяві слід подати: • назву ансамблю • місцевість •ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і номер телефону • тему, заголовок, час тривання програми, рід виступів (субота – не довше 15 хв.; неділя –10 хв.) • кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) • кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Zadanie publiczne jest współfinansowane ze środków Gminy Miasta Koszalina
Zadanie publiczne jest współfinansowane z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego
Zadanie dofinansowano ze środków Budżetu Państwa (Działalność zmierzająca do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości ukraińskiej . * Dziecięce Festiwale i Konkursy)

eprasa.pl 289af8f1c5

Шановні батьки, вчителі та друзі Комплексу загальноосвітніх шкіл №2 ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі

Розраховуючи доходи за 2023 рік, кожен з Вас може передати 1,5% податку на громадські організації.
Щоб підтримати нашу школу, будь ласка, заповніть форму PIT і вкажіть:

номер KRS: 0000207472
cel szczegółowy ZSO2 – 99890

Перерахування 1,5% податку жодним чином не обтяжує платника податків.
Ми розраховуємо на вашу доброзичливість!
Гарантуємо, що отримані кошти будуть повністю використані на потреби дітей і школи.
Дякуємо Вам!

Любачівщина запрошує!

Тих, в кого ще трошки по 77 роках в серці залишилася пам'ять про своїх предків і хто хоче переказати її своїм дітям та онукам, запрошуємо на Любачівщину.

3.08.2024 об 11.00 – Служба Божа в церкві в Горайці і опісля панахиди на цвинтарях в Горайці, Новому Селі та Жукові.

4.08.2024 о 10.00 – панахиди на цвинтарі в Старому Люблинці, а об 11.00 – Служба Божа в церкві в Новому Люблинці та опісля панахиди на цвинтарі.

Хоч раз в рік походимо стежками наших предків та помолимося на їхніх могилах.
Хто не може поїхати, нехай передасть свою лепту на впорядкування цвинтарів чи ремонт церкви особам, які поїдуть, або перекаже на рахунок:

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. T. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
nr rachunku 50 1600 1462 1838 9708 6000 0006
Darowizna na cele statutowe – Lubliniec

Церкви та могили на Любачівщині чекають на нас.
Більше інформації в Олени Комар за тел. 502 168 247.

1,5% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з великим проханням до людей доброї волі, для яких небайдужий розвиток українського шкільництва у Польщі, перерахувати 1,5% прибуткового податку за 2023 р.
Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань української школи в Бартошицях та заходів, які служать розвиткові української ідентичності. То завдяки Вам наші художні гурти можуть брати участь, між іншим, у дитячих фестивалях у Кошаліні та Ельблонзі, культурних оглядах в Ольштині, Кентшині, щоб популяризувати нашу культуру.
Ми вдячні ВАМ за дотеперішню підтримку!
При поданні декларації у податкову в пункті щодо перерахування півтора відсотка введіть дані:

Stowarzyszenie «Kałyna»
KRS: 0000208516

Любомира Тхір,
директорка Початкової школи №8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях,
управа Товариства «Калина»

Розраховуючи річну податкову декларацію PIT-37, перекажіть, будь ласка, 1,5% податку на статутну діяльність товариства «Майстерня».

1,5% – це частина ваших податків, яка не йде до державного бюджету, а спрямована для вибраної громадської організації. Ви можете вибрати, якій саме організації їх переказати. На що підуть ваші 1,5%:
✓ великий щорічний концерт до Дня Незалежності України,
✓ літній табір для діток-біженців «Майстернята»,
✓ організацію інтеграційних заходів для української спільноти в місті Кошалін.
Jak co roku zachęcamy do przekazania 1,5% Twojego podatku na nasze stowarzyszenie. Dzięki Wam możemy organizować nasz koncert! WAŻNE! Pamiętajcie wpisać CEL SZCZEGÓŁOWY oraz KRS.
УВАГА! При вписанні KRS громадської організації 727903, ОБОВ'ЯЗКОВО треба вписати ціль: RAZEM KOSZALIN, тоді ваші 1,5% потраплять саме на офіційний рахунок товариства «Майстерня». Дякуємо!

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 289af8f1c5

Змінюємося завдяки Вам, змінюємося для Вас!

ПЕРЕДАЙ 1,5% СВОГО ПОДАТКУ НА ВІДБУДОВУ НАРОДНОГО ДОМУ

KRS: **0000564708**

cel szczegółowy: **Narodnyj Dim**

1,5%

Przekaż 1,5 % na rzecz dzieci

ze szkół w Białym Borze

oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл

у Білому Борі

та навчальних пунктів

KRS nr 0000138192 KIWANIS

1,5%

PODATEK DOCHODOWY

Wspieraj dzieci - przekaż podatek!

Związek Ukraińców w Polsce

KIWANIS INTERNATIONAL — SERVING THE CHILDREN OF THE WORLD

więcej informacji: www.liceum-bialybor.pl · www.sp2bbor.eu

eprasa.pl 289af8f1c5